

WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN VOOR JONGEREN SCHRAPPEN: SNELLER AFGESTUDEERD EN AAN HET WERK?

Bart Cockx (Vakgroep Economie), Koen Declercq (UCLouvain – Saint-Louis Brussel), Muriel Dejemeppe en Bruno Van der Linden (UCLouvain)

Gentse Economische Inzichten, nummer 3
17 mei 2022

KERNINZICHTEN

- Economen zetten vaak in op financiële prikkels om mensen te stimuleren in de richting van sociaal wenselijk gedrag. Dit werkt niet voor iedereen en niet steeds goed.
- De werkloosheidsuitkering schrappen één jaar na afstuderen heeft voor kortgeschoolden geen enkel effect op tewerkstellings- en onderwijsresultaten. Hooggeschoolden verwerven sneller hun diploma en vinden sneller een baan, maar die baan is slechts van heel korte duur.
- Meer onderzoek is nodig om beter te begrijpen wanneer en waarom financiële prikkels niet werken, en welke alternatieven wel. De integratie van inzichten uit de psychologie in economie, zoals in de gedragseconomie, is een beloftevolle ontwikkeling.

1. INLEIDING

In de meeste landen hebben werklozen pas recht op een uitkering na een voorafgaande periode van tewerkstelling. Dit komt omdat het stelsel van werkloosheidsuitkeringen in de meeste landen gegroeid is uit een stelsel van onderlinge verzekering waarbij werknemers een verzekeringspremie betalen aan een fonds waaruit dan uitkeringen worden betaald aan die werknemers die het ongeluk hebben om hun werk te verliezen. Dit betekent dat jongeren over het algemeen geen recht hebben op een werkloosheidsuitkering (maar dan soms wel op een bijstanduitkering) indien ze niet onmiddellijk na afstuderen een job vinden of indien hun voorafgaande periode van tewerkstelling onvoldoende lang is om dat recht op te bouwen.¹

In België bestaat er naast het reguliere werkloosheidsverzekeringsstelsel een specifiek stelsel voor jongeren die na afstuderen onvoldoende werkervaring opdoen om recht te hebben op een werkloosheidsuitkering in het reguliere stelsel. Jongeren hebben wel pas recht op deze *inschakelingsuitkering* na een wachtperiode van één jaar en indien ze bewijs leveren dat ze naar werk zoeken. Er zijn slechts weinig landen met een vergelijkbaar systeem.

De federale regering Michel schafte in 2015 het recht op inschakelingsuitkeringen af voor twee groepen: (i) jongeren ouder dan 25 jaar en (ii) jongeren jonger dan 21 jaar zonder diploma middelbaar onderwijs.

In 2014 was de jeugdwerkloosheid bijzonder hoog: in België was 23% van de actieve bevolking onder de 25 zonder werk en op zoek naar een baan (Eurostat).² Dit is zelfs hoger dan in de coronacrisis. In september 2021 bedroeg de jeugdwerkloosheidsgraad 20%. Het is in die context dat de federale regering Michel bij haar aantreden eind 2014 een ingrijpende hervorming doorvoerde. Ze schafte met ingang van 2015 het recht op inschakelingsuitkeringen af voor twee groepen: (i) jongeren ouder dan 25 jaar en (ii) jongeren jonger dan 21 jaar zonder diploma middelbaar onderwijs.

De regering ging ervan uit dat deze maatregelen jongeren sneller aan het werk zouden brengen en hen zouden ontraden de school vroegtijdig te verlaten. De economische theorie voorspelt inderdaad dat het stopzetten van het recht op deze uitkering zowel op het moment zelf als in de periode die hieraan voorafgaat jongeren zal

---

¹ In België vereist het reguliere stelsel een voorafgaande tewerkstellingsperiode. Voor werklozen jonger dan 36 jaar bij hun eerste aanvraag is dit 1 jaar. Er wordt bovendien enkel rekening gehouden met tewerkstelling in een periode van 21 maanden voorafgaand aan de aanvraag. Er zijn langere perioden van tewerkstelling vereist voor oudere werknemers en voor tewerkstellingsperioden die meer dan 21 maanden aan de aanvraag voorafgingen.

² De actieve bevolking onder 25 jaar wordt gedefinieerd als alle min-25-jarigen die werken of werk zoeken.

aanzetten om harder te zoeken naar werk en om minder selectief te zijn in de aanvaarding van een werkaanbod (Mortensen, 1977; van den Berg, 1990). Bovendien prikkelt het ook *indirect* jongeren om beter hun best te doen een diploma te verwerven en niet vroegtijdig hun studies stop te zetten. Met een diploma op zak hebben jongeren immers meer kans om een baan te vinden en bijgevolg minder risico om zonder inkomen te vallen na afschaffing van het recht op de inschakelingsuitkering. De koppeling van dit recht aan het bezit van een diploma middelbaar onderwijs moest kortgeschoolde jongeren onder de 21 jaar ook *rechtstreeks* stimuleren om de school niet vroegtijdig te verlaten zonder eerst een diploma te verwerven.

Lost de hervorming de beschreven verwachtingen in? Vinden jongeren sneller een baan en verlaten ze de schoolbanken minder snel?

Dit Gentse Economisch Inzicht vat de wetenschappelijke bevindingen samen van empirisch onderzoek waarin de auteurs nagaan of de hervorming van eind 2014 de beschreven verwachtingen effectief inlost: vinden jongeren sneller een baan en verlaten ze de schoolbanken minder snel? (Cockx et al. 2019, 2020, 2022). In de volgende sectie bespreken we beknopt het institutionele kader: de voorwaarden voor het recht op inschakelingsuitkeringen en de hervorming van 2015. De empirische bevindingen van de effecten van de hervorming op de overgang naar werk en op onderwijsuitkomsten komen achtereenvolgens in secties 3 en 4 aan bod. In sectie 5 sluiten we af met een besluit en beleidsaanbevelingen.

2. INSTITUTIONEEL KADER

2.1. DE INSCHAKELINGSUITKERING VÓÓR DE HERVORMING VAN 2015

In geval van werkloosheid heb je pas recht op een uitkering in het reguliere werkloosheidsverzekeringstelsel indien je kan bewijzen dat je voordien minstens één jaar lang voltijds aan de slag bent geweest. Omdat de overgang van school naar werk vaak moeizaam verloopt, is het voor vele jongeren moeilijk om aan die voorwaarde te voldoen. Vandaar dat de wetgever het systeem van inschakelingsuitkeringen – destijds wachtuitkering genoemd – in het leven heeft geroepen. Om recht te hebben op deze uitkering moet de jongere geen bewijs van tewerkstelling leveren. In de plaats daarvan worden er andere voorwaarden opgelegd: (i)

inschrijving als werkzoekende bij een gewestelijke tewerkstellingsdienst,³ (ii) een wachtperiode van één jaar, (iii) een minimaal onderwijsniveau (het derde jaar secundair onderwijs voleindigen voor niet-ASO richtingen en zesde jaar voor ASO),⁴ (iv) een maximale leeftijd op het moment van de aanvraag (30 jaar), en (v) het bewijs leveren dat men actief zoekt naar werk.

Het niveau van de inschakelingsuitkering hangt af van de personen met wie de jongere samenwoont en de gezinslast. Voor jongeren ouder dan 18 jaar bedraagt de uitkering maandelijks 509 euro voor samenwonenden, 572 euro voor *bevoorrechte*⁵ samenwonenden, 606 euro voor alleenwonenden jonger dan 21 jaar en 1024 euro vanaf 21 jaar.⁶ Samenwonenden met gezinslast hebben recht op 1396 euro. Het overgrote deel van de uitkeringstrekkers jonger dan 25 jaar is samenwonend. In 2014, het jaar voor de hervorming, woonden, in Vlaanderen en Wallonië respectievelijk 82% en 68% van deze groep bij hun ouders in (Onem, 2019). Dit aandeel neemt wel af met de leeftijd. Voor de volledige groep rechthebbenden zonder leeftijdsbeperking zakt het overeenstemmende aandeel in Vlaanderen tot 70% en in Wallonië tot 52%.⁷

In januari 2012 werd de wachtperiode voor schoolverlaters jonger dan 26 jaar met 3 maanden verlengd van 9 tot 12 maanden. In datzelfde jaar werd de uitkeringsduur voor *niet-bevoorrechte* samenwonenden beperkt tot maximaal drie jaar. Voor andere huishoudtypes werd deze beperking pas ingesteld vanaf de leeftijd van 30 jaar.⁸

Indien een jongere het recht op de inschakelingsuitkering verliest, dan kan deze dit inkomensverlies in principe compenseren door het leefloon. In 2021 schommelt het leefloon per maand tussen 683 euro voor samenwonenden en 1.385 euro voor personen met gezinslast.⁹ Aan het leefloon zijn echter inkomensvoorwaarden verbonden. Aangezien de meerderheid van de jongeren die het recht op een inschakelingsuitkering verliezen inwonen bij hun ouders, is het echter weinig waarschijnlijk dat ze hun inkomensverlies met een leefloon kunnen compenseren.¹⁰

---

³ Dit is VDAB in Vlaanderen, FOREM in Wallonië en Acriris in Brussel.

⁴ ASO is de afkorting voor algemeen secundair onderwijs. Jongeren in het beroepsonderwijs verwerven hun diploma middelbaar onderwijs pas na een zevende jaar middelbaar. Voor die groep volstaat echter een A-attest voor het zesde jaar middelbaar.

⁵ Samenwonenden zijn *bevoorrecht* indien ze enkel inkomen uit uitkeringen ontvangen.

⁶ Bedragen geldig op 1 september 2021 (www.rva.be/nl/documentatie/baremas/inschakelingsuitkeringen). De bedragen zijn lager voor minderjarigen.

⁷ Bron: rva.be/nl/documentatie/statistieken/cijfers/volledige-werkloosheid/werkzoekende-uitkeringsgerechtigde-volledig-werklozen.

⁸ Omwille van de coronacrisis heeft de regering beslist dat de periode tussen 1 april 2020 en 1 september 2021 niet meetelt in de berekening van de maximale uitkeringsduur van 3 jaar.

⁹ Bedragen geldig op 1 september 2021 (vvsq.be/kennisitem/vvsq/leefloonbedragen-1).

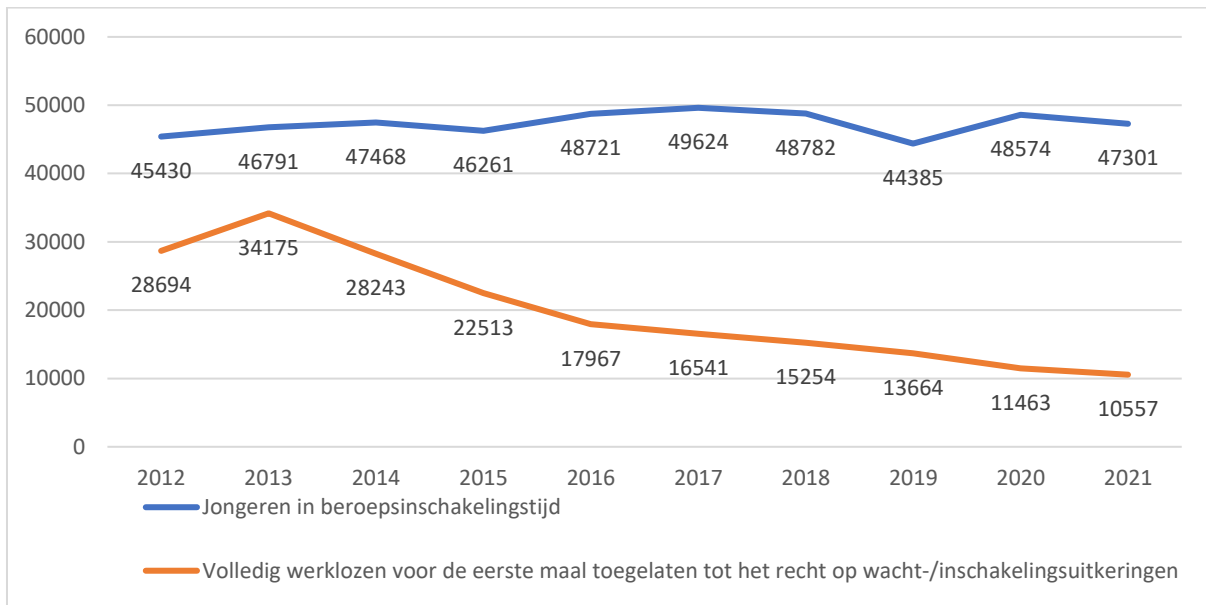
¹⁰ Er zijn hierover geen cijfers beschikbaar. Die zijn er wel voor de groep waarvoor het recht op inschakelingsuitkering ten einde loopt. In de jaren 2015 tot 2017 schommelt voor samenwonenden binnen deze groep het aandeel dat recht krijgt op een leefloon tussen 5,5% en 7,4% (RVA, 2019, tabel 22).

2.2. VERSTRENGING VAN DE VOORWAARDEN EN DE HERVORMING VAN 2015

Op 1 januari 2015 sloot de Belgische regering een akkoord om de voorwaarden op het recht van een inschakelingsuitkering verder te verstrengen. Deze beleidshervorming werd zonder voorafgaande discussie in de media doorgevoerd en kwam dus als een verrassing voor de jongeren die op dat moment reeds hun wachtperiode hadden aangevat. Vanaf 1 januari 2015 werd de leeftijdsgrens verlaagd tot 25 jaar. Terzelfder tijd werd aangekondigd dat vanaf 1 september 2015 het recht op de inschakelingsuitkering ook aan een hoger onderwijsniveau gekoppeld zou worden, maar enkel voor jongeren die op het moment van de aanvraag nog geen 21 jaar zijn. Om het vroegtijdig schoolverlaten te ontmoedigen werd voor die groep een diploma van het zesde jaar secundair onderwijs vereist. Voor de groep die 21 jaar of ouder is, bleven de minder strenge voorwaarden van vóór de hervorming van kracht: voor jongeren in het ASO volstaat het om het zesde jaar te voltooien (al dan niet met succes), terwijl voor jongeren uit andere richtingen het afwerken van het derde jaar volstaat. De hogergenoemde voorwaarde van actief zoeken naar werk is sedert augustus 2013 van kracht.

In dit Gentse Economisch Inzicht bespreken we ons recente onderzoek omtrent de mate waarin de verstrenging in 2015 van de voorwaarden voor het recht op inschakelingsuitkeringen – de verlaging van de leeftijdsgrens tot 25 jaar en de koppeling aan het diploma secundair onderwijs voor jongeren onder de 21 – de overgang naar werk en onderwijsresultaten heeft beïnvloed.

Figuur 1: Evolutie van het aantal geregistreerde jongeren in wachtperiode en het aantal jongeren dat voor het eerst een inschakelingsuitkering ontvangt (maandgemiddelde op jaarbasis).

Bronnen:

Aantal jongeren in beroepsinschakelingstijd: www.rva.be/nl/documentatie/statistieken/cijfers/werkzoekende-werklozen; Aantal jongeren dat voor het eerst een inschakelingsuitkering ontvangt: www.rva.be/nl/documentatie/statistieken/cijfers/volledige-werkloosheid/werkzoekende-uitkeringsgerechtigde-volledig-werklozen

Figuur 1 illustreert de impact van de geleidelijke verstrenging van de voorwaarden voor de inschakelingsuitkering vanaf 2012 op het aantal jongeren in de wachtperiode en op het aantal jongeren dat voor het eerst een inschakelingsuitkering ontvangt. Terwijl het aantal jongeren in de wachtperiode (blauwe lijn) constant blijft overheen de tijd, is er een duidelijke daling van het aantal jongeren die effectief een inschakelingsuitkering ontvangt (rode lijn). De daling van het aantal eerste instromers in 2014 weerspiegelt wellicht de invoering van de controle op het actief zoeken naar werk in 2013. Vanaf 2015 verklaart de verlaging van de leeftijdsgrens van 30 naar 25 jaar en de invoering van de diplomaverreiste voor jongeren onder de 21 jaar de verdere daling van dit aantal.

3. DE HERVORMING VAN 2015: IMPACT OP WERK- EN ONDERWIJSUITKOMSTEN

In deze sectie vatten we de resultaten samen van onderzoek naar de *causale* effecten van de verstrenging van de voorwaarden voor het verkrijgen van een inschakelingsuitkering ten gevolge van de hervorming in 2015 op (i) de snelheid waarmee jongeren een baan vinden en op de duurzaamheid van deze baan, en ook op (ii) de kans dat ze een diploma verwerven of vroegtijdig de studies stopzetten.

De uitdaging van dit onderzoek is het blootleggen van oorzakelijke verbanden eerder dan van correlaties tussen de hervorming en de genoemde uitkomsten.

De uitdaging van dit onderzoek is het blootleggen van *oorzakelijke* verbanden eerder dan van correlaties tussen de hervorming en de genoemde uitkomsten. Dit oorzakelijk verband meet voor jongeren die door de hervorming het recht op de inschakelingsuitkering verliezen het verschil tussen de gerealiseerde uitkomst na de hervorming en de *hypothetische* uitkomst waarbij *diezelfde* jongeren dit recht niet zouden verloren hebben. Omdat een oorzakelijk verband per definitie een vergelijking inhoudt met een hypothetische situatie, vereist het blootleggen van zulk verband steeds bepaalde veronderstellingen. Het komt erop aan om een methode te kiezen waarvoor de vereiste veronderstellingen *geloofwaardig* zijn. Een *bewijs* leveren dat ze juist zijn, is niet mogelijk. We bespreken achtereenvolgens de gebruikte methode om causale effecten te meten, de data voor de analyse, de effecten van de hervorming in 2015 op tewerkstellingsuitkomsten, en ten slotte de effecten op onderwijsuitkomsten. Bij de bespreking van de effecten van de hervorming starten we telkens met een samenvatting van verwachtingen gebaseerd op bestaand wetenschappelijk onderzoek vooraleer we de resultaten van onze eigen analyses voorstellen.

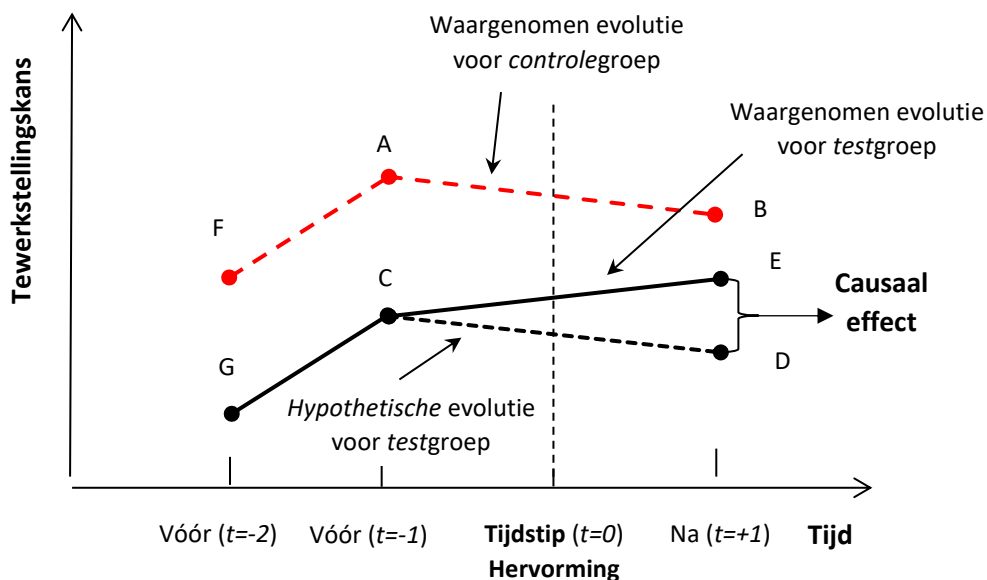
3.1. DE VERSCHIL-IN-VERSCHILLENMETHODE

Om de causale impact van de hervorming van 2015 op de hogergenoemde uitkomsten te bepalen, maakten we gebruik van de zogenaamde *verschil-in-verschillenmethode*. Deze methode bestaat erin om de evolutie van een gekozen uitkomst tussen een moment vóór en na de hervorming te vergelijken tussen een groep jongeren die door de hervorming het recht op de inschakelingsuitkering verloor (de zogenaamde *interventie-* of *testgroep*) en een groep die dit recht behield (de zogenaamde *controlegroep*). In figuur 2 illustreren we schematisch de methode. De verticale as meet de uitkomst; hier, bij wijze van voorbeeld, de tewerkstellingskans. De horizontale

as meet de tijd. Het tijdstip van de hervorming ($t=0$) wordt aangeduid met de zwarte verticale stippellijn. De figuur toont twee tijdstippen vóór de hervorming ($t=-1$ en $t=-2$) en één na de hervorming ($t=+1$). De bovenste rode stippellijn geeft de tijdsevolutie weer van de gemiddelde tewerkstellingskans van de controlegroep. Deze evolutie wordt enkel beïnvloed door de economische conjunctuur.¹¹ De onderste zwarte doorlopende lijn geeft het verloop van de tewerkstellingskans voor de testgroep weer. Vóór de hervorming wordt ook deze enkel door de conjunctuur beïnvloed. Nadien (op tijdstip $t=+1$) weerspiegelt de tewerkstellingskans niet alleen de stand van de economische conjunctuur, maar ook het effect van de hervorming, hier het verlies van het recht op een inschakelingsuitkering. Om het effect van de hervorming op de gemiddelde tewerkstellingskans van de testgroep te vinden, trekken we de evolutie van de tewerkstellingskans van de controlegroep af van die van de testgroep. Dit doen we door een parallelle lijn (CD) aan de evolutie van de controlegroep (AB) te laten vertrekken vanaf het niveau van de gemiddelde tewerkstellingskans van de testgroep op tijdstip $t=-1$ (C). Aangezien de evolutie van de controlegroep enkel de evolutie van de conjunctuur weerspiegelt, betekent dit dat punt D overeenstemt met het hypothetisch niveau van de tewerkstellingskans van de testgroep op tijdstip $t=+1$, na de hervorming. Het verschil tussen het effectieve niveau (E) en dit hypothetische niveau (D) meet bijgevolg het *causaal* effect van de hervorming op de gemiddelde tewerkstellingskans van de testgroep.

Figuur 2: Verschil-in-verschillenmethode schematisch uitgelegd

¹¹ Het tijdsverloop kan ook beïnvloed worden door andere beleidsinterventies op voorwaarde dat die andere interventies hetzelfde effect hebben op de gemiddelde uitkomst voor de controlegroep als voor de testgroep.

In bovenstaande methode is de veronderstelling dat de evolutie van de conjunctuur tussen tijdstip $t=-1$ en tijdstip $t=+1$ voor de testgroep volledig dezelfde is als die voor de controlegroep cruciaal. Dit is de zogenaamde *assumptie van parallelle trends*. Hoewel het onmogelijk is om de correctheid van deze veronderstelling te bewijzen voor de periode tussen $t=-1$ en $t=+1$ kunnen we testen of deze veronderstelling *geloofwaardig* is. Dit doen we door na te gaan of in de periode vóór de hervorming de evolutie van de tewerkstellingskans van de testgroep parallel met die van de controlegroep verloopt. In die periode kan de evolutie van de tewerkstellingskans voor beide groepen immers enkel door de conjunctuur beïnvloed zijn en niet door de hervorming. Als we zoals in Figuur 2 vaststellen dat in die periode de gemiddelde tewerkstellingskansen voor de twee groepen parallel verlopen (GC is parallel aan FA), dan is het *geloofwaardig* om te veronderstellen dat dit verloop ook parallel blijft in de periode nadien en dat bijgevolg het verschil tussen E en D het causale effect van de hervorming op de testgroep meet.

In de empirische analyses maken we gebruik van deze methode om de causale effecten van de hervorming op de genoemde uitkomsten te schatten. We gaan voor elke uitkomst ook telkens na of er aan de veronderstelling van een parallelle trend voldaan is in de periode die aan de hervorming voorafgaat. In deze analyses dienen we rekening te houden met statistische afwijkingen. Indien de uitkomsten van de test- en controlegroep in de periode vóór de hervorming niet perfect parallel verlopen, wil dit nog niet zeggen dat de hogergenoemde veronderstelling moet verworpen worden. De afwijking kan immers het gevolg zijn van een statistisch toeval. De statistiek laat toe om de kans te berekenen dat de waargenomen afwijking zich ook herhaaldelijk zou blijven voordoen. Als de kans dat de afwijking waargenomen wordt terwijl die er in werkelijkheid niet is kleiner is dan 5%, dan verwerpen we de hypothese dat de uitkomsten parallel verlopen. Wanneer dit niet zo is, dan verwerpen we die hypothese niet en hebben we vertrouwen in de methode.

3.2. DE DATA VOOR DE ANALYSE

TEWERKSTELLINGSUITKOMSTEN

We gebruiken data over alle jongeren die zich voor de eerste maal als werkzoekende inschreven bij de gewestelijke tewerkstellingsdiensten tussen 2011 en 2014. Om de verschil-in-verschillenmethode te kunnen implementeren dienen we uit deze populaties voor elk jaar en elke hervorming die we wensen te evalueren telkens een test- en controlegroep te bepalen.

Voor de eerste hervorming (de afschaffing van het recht op de inschakelingsuitkering vanaf 25 jaar) selecteren we voor de testgroep enkel jongeren die op het moment van inschrijving 24 jaar zijn en in de controlegroep 23-jarigen. De eerste groep die zich in 2014 inschreef heeft immers na de wachtperiode van één jaar (in 2015) geen recht meer op een inschakelingsuitkering omdat ze op dat moment allen ouder zijn dan 25 jaar. De jongeren die deel uitmaken van de controlegroep hebben daarentegen op dat moment nog wel recht op de inschakelingsuitkering omdat ze in 2015 nog geen 25 jaar zijn. We weerhouden in de testgroep geen jongeren die op het moment van inschrijving ouder zijn dan 24 jaar en in de controlegroep ook geen jongeren die jonger dan 23 zijn om de test- en controlegroep zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Om diezelfde reden beschouwen we in deze twee groepen enkel jongeren met een masterdiploma, maar dit is de overgrote meerderheid van de jongeren in deze leeftijdsgroepen. Enkel inschrijvingen tussen juni en oktober worden weerhouden, omdat dit overeenkomt met de periode dat het academiejaar ten einde loopt en dit het moment is dat de overgrote meerderheid zich voor de eerste maal inschrijft.¹²

Voor de tweede hervorming (de afschaffing van dit recht voor vroegtijdige schoolverlaters jonger dan 21 jaar) selecteren we om gelijkaardige redenen 19-jarigen in de testgroep en 20-jarigen in de controlegroep. Enkel jongeren zonder diploma secundair onderwijs worden weerhouden, maar, met het oog op de vergelijkbaarheid, met minstens een attest van de tweede graad. Bovendien kiezen we enkel jongeren die zich tussen september en december inschreven omdat de hervorming pas vanaf september 2015 van kracht werd. Deze subgroep van 19-jarigen die zich in 2014 voor het eerst inschreef als werkzoekende heeft één jaar later geen recht op een inschakelingsuitkering, terwijl de 20-jarigen dat wel hebben.

We meten de effecten op tewerkstelling op 3 momenten: 6, 12 en 18 maanden na de eerste inschrijving als werkzoekende.

We meten de effecten op tewerkstelling op drie momenten: zes, twaalf en achttien maanden na de eerste inschrijving als werkzoekende. Op die manier meten we het effect zowel voor als na het einde van de wachtperiode. Omdat de gewestelijke tewerkstellingsdiensten de overgang naar tewerkstelling niet op dezelfde manier definiëren, implementeerden we de analyses afzonderlijk voor Vlaanderen (VDAB) en Wallonië (FOREM). We rapporteren geen resultaten voor Brussel (Actiris) omdat het aantal waarnemingen onvoldoende groot is

---

¹² In geval van inschrijving in juni of juli start de wachtperiode voor de inschakelingsuitkering pas begin augustus.

voor een statistisch betrouwbare analyse. We onderzoeken de effecten van de hervormingen op de tewerkstellingskans.

ONDERWIJSUITKOMSTEN

We onderzoeken het causale effect van de hervorming op diplomaverwerving en vroegtijdige stopzetting van de studies.

Om de effecten op onderwijsuitkomsten te evalueren baseren we ons op administratieve populatiegegevens over leerlingen in het secundair en hoger onderwijs gerapporteerd aan de departementen Onderwijs van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschappen. We beschouwen drie school- en academiejaren vóór de hervorming (2011-2012 tot 2013-2014) en twee na de hervorming (2014-2015 en 2015-2016). We selecteren opnieuw twee verschillende deelpopulaties al naargelang de hervorming. We onderzoeken het causale effect van de hervorming op diplomaverwerving en vroegtijdige stopzetting van de studies.

Voor de eerste hervorming beperken we ons tot studenten die ingeschreven zijn in de professionele bachelor en de academische master. We sluiten academische bachelors uit omdat de overgrote meerderheid van deze studenten doorstroomt naar de academische master. Omdat deze studenten niet doorstromen naar de arbeidsmarkt, kan de hervorming van de inschakelingsuitkering na afstuderen geen invloed uitoefenen op inspanningen geleverd tijdens de studies. Studenten in het laatste jaar van de professionele bachelor of de academische master hebben daarentegen wél het vooruitzicht van intrede op de arbeidsmarkt. Dit betekent dat het vooruitzicht dat het recht op de inschakelingsuitkering afgeschaft wordt, wél impact kan hebben op de inspanningen die ze leveren en keuzes die ze maken tijdens dit laatste jaar. De data hebben echter betrekking op studenten in *alle* studie jaren van deze studieprogramma's en laten niet toe om laatstejaarsstudenten af te zonderen. Hiermee dienen we rekening te houden bij de interpretatie van de resultaten.

Voor de eerste hervorming weerhouden we studenten die 24 jaar oud zijn op 31 december in de testgroep: eind 2014 vernemen deze studenten plots dat ze geen recht op een inschakelingsuitkering meer hebben, indien ze

één jaar na afstuderen werkloos zijn. Studenten die daarentegen op 31 december 2014 22 jaar oud zijn, blijven dit recht daarentegen wel behouden. Die groep vormt daarom de controlegroep.¹³

Voor de tweede hervorming zonderen we leerlingen af in het zesde jaar van het voltijds beroeps- en technisch secundair onderwijs. We focussen op deze leerlingen omdat een groot aandeel van deze studenten op het punt staan om in het daaropvolgende jaar werk te zoeken. Voor deze leerlingen is de afschaffing van het recht op de inschakelingsuitkering veel relevanter dan leerlingen in het algemeen secundair onderwijs, omdat die grotendeels verder studeren en pas veel later zullen instromen op de arbeidsmarkt.

Leerlingen die op 31 december 18 jaar oud zijn worden opgenomen in de testgroep. Eind 2014 vernemen deze leerlingen dat indien ze de school zonder getuigschrift verlaten, ze één jaar later geen recht meer zouden hebben op de inschakelingsuitkering. Dit geldt niet voor leerlingen die eind 2014 20 jaar oud zijn. Zij blijven hun recht op uitkeringen behouden zelfs indien ze de school vroegtijdig verlaten. Dit maakt van hen de controlegroep.

3.3. DE EFFECTEN OP TEWERKSTELLINGSUITKOMSTEN

VERWACHTINGEN GEBASEERD OP EERDERE WETENSCHAPPELIJKE STUDIES

Voor de groep die op het einde van de wachtperiode nog werkloos is, zijn financiële prikkels nauwelijks nog werkzaam.

Er bestaat heel wat empirische evidentie dat het beperken van werkloosheidsuitkeringen in de tijd werklozen *meestal* (maar niet altijd) harder naar werk doet zoeken en sneller werkaanbiedingen doet aanvaarden naarmate ze dichterbij het punt komen waarop ze het recht op uitkeringen verliezen (Tatsiramos en Van Ours, 2014; Schmieder en von Wachter, 2016). Deze kennis biedt echter weinig inzicht in de effecten die we van de afschaffing van de inschakelingsuitkering mogen verwachten. Dit komt omdat bestaand onderzoek focust op situaties waar de vervangingsratio – dit is de verhouding van de uitkering tot het arbeidsinkomen – in de periode voor de stopzetting van de uitkering over het algemeen zeer hoog is. Hierdoor is de financiële prikkel om de werkloosheid te verlaten in die periode relatief klein en is er nog een relatief grote groep werkloos waarvoor financiële prikkels effectief zijn. Dit contrasteert scherp met de wachtperiode vóór de inschakelingsuitkering.

---

¹³ Studenten die op 31 december 2014 23 jaar oud waren, behielden dat recht enkel indien ze na 31 juli verjaarden, of indien ze hun studies stopzetten vóór hun verjaardag. Deze groep is daarom geen eenduidige controlegroep.

Gedurende dat jaar ontvangt de jongere geen uitkering en is de financiële prikkel om de werkloosheid te verlaten zeer hoog. Hierdoor hebben jongeren waarvoor deze financiële prikkels goed werken reeds ruim voor het einde van deze wachtperiode werk gevonden. Voor de groep die op dat moment nog werkloos is, zijn financiële prikkels nauwelijks nog werkzaam. En als ze dat nog zijn, dan kunnen we verwachten dat de afschaffing van het recht op de uitkering de overblijvende werkzoekenden enkel nog kan dwingen om jobs van lagere kwaliteit (slecht betaald en korte duur) te aanvaarden.

In een ophefmakende studie tonen Kolsrud et al. (2018) aan dat de effectiviteit van financiële prikkels niet alleen sterk kan dalen met de werkloosheidsduur in situaties waar de vervangingsratio laag is, maar ook in werkloosheidsverzekeringssystemen met een hoge vervangingsratio, zoals in Zweden waar die 80% bedraagt.¹⁴ Deze onderzoekers tonen aan dat het vanuit een verzekeringsprincipe zelfs optimaal kan zijn om in een land zoals Zweden de werkloosheidsuitkeringen na verloop van tijd te laten *stijgen* met de werkloosheidsduur.¹⁵ Dit volgt niet alleen uit de vaststelling dat financiële prikkels minder werkzaam worden met de werkloosheidsduur, maar ook omdat langdurig werklozen veel meer nood hebben aan een vervangingsinkomen. Deze groep beschikt immers over veel minder spaarmiddelen dan kortstondige werklozen (Spinnewijn, 2018).

Noteer dat de verwachting dat het *schrappen* van de inschakelingsuitkering na een wachtperiode van één jaar de overgang naar werk weinig of niet zal stimuleren, niet betekent dat de *introductie* van een wachtperiode of het schrappen van een uitkering *na een korte wachtperiode* deze overgang niet kan verhogen. Financiële prikkels zijn op die momenten immers nog wel werkzaam. Zo stellen Bolhaar et al. (2019) vast dat in Nederland de introductie van een verplichte zoekperiode naar werk vooraleer mensen recht krijgen op een inkomensafhankelijke sociale uitkering de kans op werk significant doet toenemen en het beroep op uitkeringen afnemen. von Buxhoeveden (2019) vindt dat de kans op de overgang naar werk significant verlaagt voor kortgeschoolde jongeren in Zweden die recht krijgen op een werkloosheidsuitkering na een wachtperiode van 3 maanden.

Er is echter nauwelijks empirische evidentie over de effectiviteit van financiële prikkels op het einde van een *langdurende* wachtperiode. De bevindingen van Cockx en Van Belle (2016, 2019) zijn in lijn met de hierboven uiteengezette verwachtingen. In hun onderzoek naar het effect van de verlenging in 2012 van de wachtperiode van de inschakelingsuitkeringen van 9 naar 12 maanden stelden zij vast dat dit de overgang naar werk voor

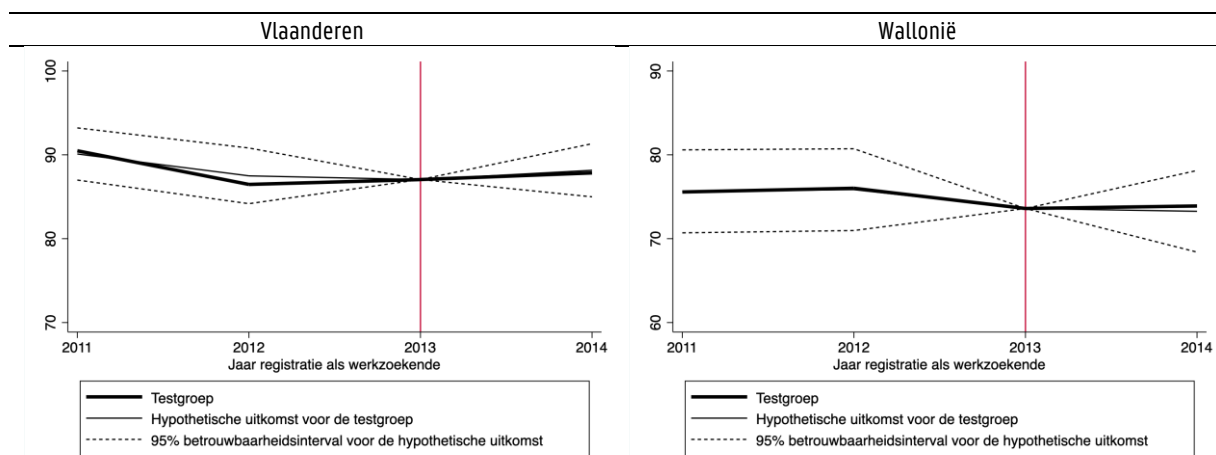
---

¹⁴ Omdat de hoogte van de uitkering niet boven een maximum mag kan uitstijgen is de vervangingsratio kleiner dan 80% voor hogere inkomens. Dit kan mede verklaren waarom de gevoeligheid voor financiële prikkels snel daalt met de werkloosheidsduur.

¹⁵ Merk op dat de inschakelingskeringen zulk een patroon volgen: ze zijn gelijk aan nul gedurende de wachtperiode en stijgen vervolgens naar een positief niveau.

masterstudenten¹⁶ niet verhoogde en dat de kwaliteit van de tewerkstelling erdoor verlaagde: de duur van de tewerkstelling en het arbeidsinkomen werden erdoor verlaagd en dit in het bijzonder voor jongeren die deel uitmaken van huishoudens met laag inkomen. De voornoemde studie onderzocht echter enkel het effect voor hogeschoolden. Bargain en Doorley (2011) rapporteren dat het recht op een inkomensafhankelijke sociale uitkering vanaf 25 jaar voor alleenstaande mannen zonder kinderen in Frankrijk de tewerkstellingskans mild verlaagt voor vroegtijdige schoolverlaters, maar geen effect heeft voor hoger geschoolde jongeren.

Figuur 3: Effect van de afschaffing van de inschakelingsuitkering voor 25-plussers op de cumulatieve uitstroomkans naar werk 12 maanden na inschrijving als werkzoekende

Legende: De testgroep = 24-jarige werkzoekenden; controlegroep = 23-jarige werkzoekenden. Werkzoekenden zijn hogeschoolden met een masterdiploma die zich voor het eerst in een gewestelijk tewerkstellingsdienst tussen juni en oktober van het jaar vermeld op de horizontale as als werkzoekende hebben ingeschreven. De verticale lijn in 2013 duidt het laatste jaar aan waarop de hervorming geen invloed had. Op de verticale as wordt de cumulatieve uitstroomkans naar werk tussen het moment van inschrijving en 12 maanden later aangeduid. De vette (fijne) doorlopende lijn geeft de (hypothetische) evolutie van de uitstroomkans voor de testgroep (indien er geen hervorming was geweest) weer. De stippellijnen duiden de onder- en bovengrenzen aan van het 95% betrouwbaarheidsinterval voor de hypothetische evolutie.

EFFECTEN VOOR HOOGGESCHOOLDE 24-JARIGEN

Figuur 3 illustreert de verschil-in-verschillenschatter voor één van de hoofduitkomsten in de analyse, namelijk de cumulatieve uitstroomkans naar werk (weergegeven op de verticale as) twaalf maanden na inschrijving als werkzoekende bij een gewestelijke tewerkstellingsdienst. We definiëren die cumulatieve uitstromingskans als het aandeel van de jongeren die tenminste één betrekking hadden op de laatste werkdag van een maand, binnen een periode van twaalf maanden na inschrijving als werkzoekende. Het linkerluik toont de resultaten van deze

¹⁶ Omwille van methodologische redenen konden de onderzoekers enkel het effect van de verlenging van de wachtperiode identificeren voor 26-jarige jongeren, een leeftijd waarop er nauwelijks laaggeschoolden in de wachtperiode zitten. Dit verklaart waarom de analyse tot masterstudenten beperkt moest worden.

analyse voor Vlaanderen (VDAB) en het rechter luik die voor Wallonië (FOREM). De vette doorlopende lijn geeft het verloop weer van deze uitstroomkans voor de testgroep. De fijne doorlopende lijn geeft het hypothetisch verloop weer van deze uitstroomkans voor de testgroep indien er geen hervorming was geweest. Het hypothetisch verloop stemt overeen met dat van de controlegroep en wordt verkregen door de uitstroomkansen van de controlegroep parallel te verschuiven tot het niveau in 2013 overeenstemt met dat van de testgroep. Indien de vette en fijne doorlopende lijnen vóór de hervorming (2011-2013) volledig samenvallen, dan is de evolutie van de uitstroomkansen voor de test- en controlegroep volledig parallel en de methode bijgevolg *geloofwaardig*. Omdat de metingen statistisch kunnen afwijken van de werkelijkheid hoeven de lijnen echter niet volledig samen te vallen, maar volstaat het dat de volle lijn in het 95% betrouwbaarheidsinterval (waarvan de onder- en bovengrens in figuur 3 met stippellijnen worden aangegeven) van het hypothetische verloop valt. Aan deze voorwaarde is duidelijk voldaan. We meten het effect van de hervorming voor de jongeren in de testgroep door de uitstroomkans twaalf maanden na inschrijving voor de testgroep ingeschreven in 2014 (vette lijn) te vergelijken met de overeenstemmende hypothetische uitstroomkans indien er geen hervorming was geweest (fijne lijn). Dit verschil is duidelijk zeer klein en is zeker niet statistisch significant verschillend van nul, want in dat geval zou de vette lijn niet begrepen zijn door het betrouwbaarheidsinterval.

De conclusie van deze analyse is dat de afschaffing van het recht op inschakelingsuitkering voor 25-plussers op geen van de onderzochte momenten – 6, 12 en 18 maanden na inschrijving als werkzoekende – een statistisch significant effect op de cumulatieve uitstroomkans naar werk heeft veroorzaakt.

De werkwijze van figuur 3 werd gevolgd voor alle uitkomsten en de overeenstemmende figuren kan de lezer terugvinden in Cockx et al. (2020). De conclusie van deze analyse is dat de afschaffing van het recht op inschakelingsuitkering voor 25-plussers op geen van de onderzochte momenten, namelijk zes, twaalf en achttien maanden na inschrijving als werkzoekende, een statistisch significant effect op de cumulatieve uitstroomkans naar werk heeft veroorzaakt.

Tabel 1: Effecten van de afschaffing van de inschakelingsuitkering voor 25-plussers op de cumulatieve uitstroomkans naar tijdelijke tewerkstelling.

	Vlaanderen			Wallonië		
	6 maanden	12 maanden	18 maanden	6 maanden	12 maanden	18 maanden
Causaal effect	3,3ppt** (1,4ppt)	3,8ppt** (1,5ppt)	3,7ppt** (1,6ppt)	3,2ppt (2,3ppt)	3,7ppt** (2,0ppt)	2,1ppt (1,9ppt)
Hypothetische kans	9,0%	12,1%	13,7%	56,6%	70,0%	77,6%
Observaties	9639	9639	9639	9728	9728	9728

Legende: De testgroep = 24-jarige werkzoekenden; controlegroep = 23-jarige werkzoekenden. Werkzoekenden zijn hooggeschoolden met een masterdiploma die zich voor het eerst in een gewestelijk tewerkstellingsdienst tussen juni en oktober in de periode 2011-2014 als werkzoekende hebben ingeschreven. Het causale effect is uitgedrukt in percentpunten en geschat via de hoger beschreven verschillenschatter. De hypothetische kans geeft de kans voor de testgroep na hervorming weer onder de veronderstelling dat er geen hervorming was doorgevoerd. * duidt aan dat het effect verschilt van nul met een significantieniveau van 10%; ** duidt aan dat het effect verschilt van nul met een significantieniveau van 5%.

Deze uitkomsten vatten echter geen korte perioden van tewerkstelling binnen de maand, zoals interimcontracten. Daarom onderzochten we ook het effect van de hervorming op de overgang naar zeer tijdelijke contracten. VDAB-data voor Vlaanderen meten dit via een indicator die maandelijks aangeeft of een werkzoekende die maand minstens tien dagen tewerkgesteld was via een interimcontract. FOREM-data meet elke maand een tewerkstelling van minstens één dag.

In tabel 1 vatten we de resultaten van deze analyse samen. In Vlaanderen heeft de onverwachte aankondiging van de afschaffing van de inschakelingsuitkering eind 2014 de cumulatieve uitstroomkans naar interimjobs 6 maanden na inschrijving als werkzoekende significant met 3,3 procentpunten (ppt) verhoogd. In vergelijking met het hypothetische niveau zonder hervorming (9%) is dit een proportionele verhoging met 37%. In de volgende zes maanden verhoogt het effect op deze cumulatieve kans verder tot 3,8 ppt, maar daarna blijft het stabiel op dat niveau. In Wallonië vinden we effecten die eveneens suggereren dat de hervorming de overgang naar tijdelijk werk verhoogt. Deze effecten zijn echter statistisch veel minder significant. Omdat het over een verschillende maatstaf gaat dan in Vlaanderen, kunnen deze effecten en ook de hypothetische kans op tewerkstelling niet rechtstreeks met elkaar vergeleken worden.

Sommige jongeren worden nog wel aangespoord om in de maanden die volgen op de aankondiging van de afschaffing zeer korte interimjobs te aanvaarden.

Deze resultaten zijn volledig in lijn met de voorspellingen die we op basis van de bestaande literatuur maakten. Het vooruitzicht van de afschaffing van de inschakelingsuitkering stimuleert de overgang naar werk nauwelijks. Dit komt omdat financiële prikkels al vanaf het begin van de wachtperiode inwerken. Na enkele maanden hebben jongeren voor wie zulke prikkels effectief zijn de werkloosheid al verlaten, zodat de bijkomende prikkel van de stopzetting van de uitkering geen impact heeft. Sommige jongeren worden nog wel aangespoord om in de maanden die volgen op de aankondiging van de afschaffing zeer korte interimjobs te aanvaarden, wellicht (maar dit kon niet worden aangetoond) voornamelijk jongeren met de meeste financiële noden.

EFFECTEN VOOR KORTGESCHOOLDE 18-JARIGEN

Voor kortgeschoolde 18-jarigen is er geen statistisch significant effect op het vinden van een baan.

Voor kortgeschoolde 18-jarigen werd een volledig gelijklopende analyse uitgevoerd als voor de hooggeschoolde groep. Voor deze vroegtijdige schoolverlaters werd echter voor geen enkel van de overeenstemmende uitkomsten een statistisch significant effect gevonden ten gevolge van de tijdelijke stopzetting van het recht op deze uitkering tot op de leeftijd van 21 jaar (Cockx et al., 2019). Er zijn hiervoor een aantal mogelijke verklaringen: (1) de afschaffing van het recht op de uitkering was voor kortgeschoolden maar tijdelijk tot hun 21ste verjaardag, daar waar voor hooggeschoolden het recht definitief werd geschrapt; (2) het argument dat jongeren voor wie financiële prikkels werken de werkloosheid al verlaten hebben kan relevanter zijn voor kortgeschoolden, omdat er voor deze groep sowieso minder jobopportunities zijn, waardoor de stimulans die van financiële prikkels uitgaat sneller met de werkloosheidsduur "opdroogt"; (3) kortgeschoolde jongeren vertonen meer uitstelgedrag dan hooggeschoolden. Hierdoor houden ze vandaag in hun zoekgedrag te weinig rekening met kosten die zich in de toekomst realiseren, zoals de afschaffing van het recht op een uitkering. Wat ook de reden is, de hervorming heeft het vinden van een baan voor kortgeschoolden op geen enkele manier gestimuleerd.

3.4. DE EFFECTEN OP ONDERWIJSUITKOMSTEN

VERWACHTINGEN GEBASEERD OP BESTAANDE WETENSCHAPPELIJKE STUDIES

De economische theorie voorspelt dat het vooruitzicht van het schrappen van het recht op een inschakelingsuitkering jongeren ertoe aanzet om een diploma te verwerven.

De economische theorie voorspelt dat het vooruitzicht van het schrappen van het recht op een inschakelingsuitkering jongeren ertoe aanzet om een diploma te verwerven. Dit diploma verhoogt immers de kans op tewerkstelling één jaar na afstuderen en vermindert de nood aan een werkloosheidsuitkering. Deze voorspelling geldt dus niet alleen voor jongeren in het secundair onderwijs waarvoor sedert 2015 het recht op de uitkering expliciet gekoppeld werd aan de verwerving van een diploma, maar ook voor jongeren in het hoger onderwijs waarvoor de regering het recht op uitkering vanaf 25 jaar onvoorwaardelijk schrapte.

Deze voorspelling veronderstelt echter dat jongeren vooruitziend zijn en rekening houden met de gevolgen van hun huidige onderwijsinspanningen op hun toekomstige inkomenssituatie. Enerzijds bestaat er wetenschappelijke evidentie dat jongeren rekening houden met de implicaties van hun onderwijskeuzen op verwacht inkomen (Arciadono et al., 2012; Beffy et al., 2012). Dit impliceert dat hervormingen in de arbeidsmarkt ook impact kunnen hebben op studiekeuzes. Zo vinden Keane en Wolpin (2000) dat een loonsubsidie voor werknemers met een laag loon niet alleen het arbeidsaanbod stimuleert, maar ook het rendement van studeren verlaagt en bijgevolg ook het studieniveau. In lijn hiermee tonen Blundell et al. (2016) aan dat belastingvoordelen voor jonge alleenstaande vrouwelijke bijstandstrekkers die gaan werken niet alleen aanzetten om méér te gaan werken, maar tegelijkertijd ook de kans op deelname aan niet-leerplichtig onderwijs verlagen.

Anderzijds zijn er heel wat studies binnen de gedragseconomie die aantonen dat adolescenten uitstelgedrag vertonen en moeilijkheden hebben om bij beslissingen rekening te houden met de gevolgen hiervan in de toekomst.

Anderzijds zijn er heel wat studies binnen de gedragseconomie die aantonen dat adolescenten uitstelgedrag vertonen en moeilijkheden hebben om bij beslissingen rekening te houden met de gevolgen hiervan in de toekomst (Lavecchia et al., 2014; Koch et al. 2015; Levitt et al., 2016). Deze literatuur toont echter ook aan dat deze problemen zich voornamelijk stellen voor minder begaafde en kortgeschoolde jongeren (Becker en Mulligan, 1997; Sutter et al., 2013; Lavecchia et al., 2014; Golsteyn et al., 2014). Op basis van deze literatuur kunnen we daarom verwachten dat vooral jongeren in het hoger onderwijs zullen reageren op de afschaffing in 2015 van het recht op de inschakelingsuitkering vanaf 25 jaar en dat de schooluitkomsten van kortgeschoolde jongeren nauwelijks beïnvloed worden door de koppeling in 2015 van het recht op deze uitkering aan het diploma secundair onderwijs.

Daar waar er uitgebreid empirisch onderzoek bestaat naar de effecten van de hoogte van bijstands- en werkloosheidsuitkeringen op incentieven om naar werk te zoeken, is er heel wat minder geweten over de effecten hiervan op investeringen in onderwijs en op onderwijsuitkomsten. Een belangrijke uitzondering hierop, relevant voor onze focus, is de studie van Hernaes et al. (2017). Deze onderzoekers stelden vast dat in Noorwegen het opleggen van een activiteitsvoorwaarde – zoals het actief zoeken naar werk of het volgen van een opleiding – aan het recht op een bijstandsuitkering het verwerven van een diploma secundair onderwijs stimuleerde en het vroegtijdig schoolverlaten ontmoedigde. Deze resultaten lijken in tegenspraak met hogervermeld onderzoek in de gedragseconomie, te meer dat de effecten in Noorwegen hoofdzakelijk vastgesteld werden voor kortgeschoolde jongeren met een hoger risico op bijstandsuitkering. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de gedragseconomie eveneens heeft vastgesteld dat financiële prikkels in het onderwijs doeltreffender zijn indien ze aan concretere activiteiten – zoals goed gedrag of het lezen van een boek – gekoppeld zijn (Fryer, 2011; Gneezy et al., 2011). Daarenboven is er groeiende evidentie dat niet-financiële prikkels beter werken dan financiële (Cassar and Meier, 2018).

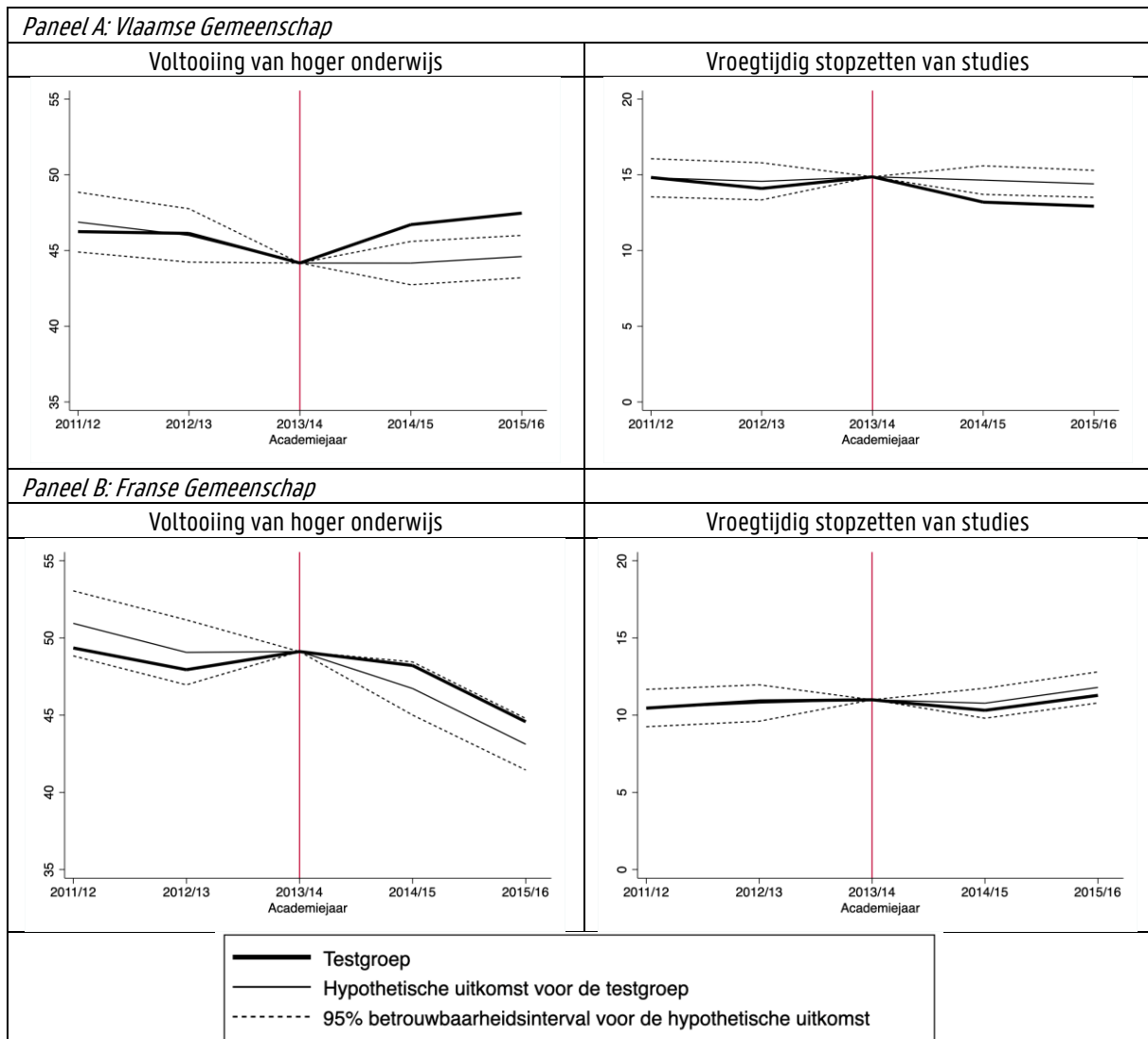
*De hervorming heeft een positief effect op de voltooiing van het hoger onderwijs
en een negatief effect op het vroegtijdig stopzetten.*

Figuur 4 illustreert hoe de verschil-in-verschillenmethode de effecten bepaalt van de afschaffing van de inschakelingsuitkering voor 25-plussers op de voltooiing van hoger onderwijs en het vroegtijdig stopzetten van studies in de Vlaamse Gemeenschap (paneel A) en de Franse Gemeenschap (paneel B). De verticale lijn duidt het laatste academiejaar aan vóór de afschaffing. De vette doorlopende lijn geeft de kans weer op voltooiing en stopzetting van het hoger onderwijs voor de testgroep, d.i. 24-jarige studenten in de professionele bachelor of de academische master. De dunne doorlopende lijn duidt het hypothetisch verloop aan van deze kansen in geval in 2015 de inschakelingsuitkering niet afgeschaft was. Het is duidelijk dat de doorlopende lijnen in de periode vóór de hervorming mooi binnen de stippellijnen lopen terwijl die in de periode nadien telkens buiten de stippellijnen lopen, met uitzondering van deze voor het vroegtijdig stopzetten van studies in de Franse Gemeenschap. Aangezien de stippellijnen de 95% betrouwbaarheidsintervallen rond de hypothetische evoluties van de uitkomsten voor de testgroep weergeven, betekent dit respectievelijk dat de hypothese van parallelle trends vóór de hervorming niet verworpen kan worden en dat de hervorming een positief effect heeft op de voltooiing van het hoger onderwijs en een negatief effect op het vroegtijdig stopzetten, beide met een significantieniveau van minstens 5% (met uitzondering van het effect op het vroegtijdig stopzetten in de Franse Gemeenschap).

In tabel 2 kwantificeren we de effecten van de grafische analyse in figuur 4. Paneel A rapporteert dat de afschaffing van het recht op de inschakelingsuitkering in 2015 gemiddeld voor de testgroep (over de beide Gemeenschappen en de academiejaren 2014/15 en 2015/16) de kans op voltooiing van hogere studies met 2,2 procentpunten (ppt) heeft verhoogd. Dit effect is significant op het 1% niveau. Indien dit recht niet was afgeschaft had 44,6% van de testgroep zijn studies voltooid. De hervorming heeft dit aandeel tot 46,9% verhoogd.

Figuur 4: Effecten van de afschaffing van de inschakelingsuitkering voor 25-plussers op voltooiing van hoger onderwijs en vroegtijdige stopzetting van de studies.

Legende: De testgroep = 24-jarige studenten; controlegroep = 22-jarige studenten. De leeftijd is gemeten op 31 december van het overeenstemmende academiejaar. Studenten zijn ingeschreven in de professionele bachelor of de academische master. De verticale lijn in 2013/14 duidt het laatste academiejaar aan waarop de hervorming geen invloed had. Op de verticale as wordt de kans aangeduid op, respectievelijk, voltooiing van het hoger onderwijs en vroegtijdige stopzetting van de studies.

Omdat de data niet toelaten om studenten in het afstudeerjaar van de opleiding – professionele bachelor of academische master – af te zonderen, onderschatten deze cijfers het aandeel afstuderende studenten en het effect in verhouding tot de studenten die in het laatste jaar ingeschreven zijn. Om de impact hiervan in te schatten, verzamelden we voor de Vlaamse Gemeenschap in het academiejaar 2013-14 globale statistieken over het aandeel afstuderende studenten in de weerhouden opleidingen. Op basis van deze gegevens is 57,6% van de studenten in de weerhouden opleidingen ingeschreven in het laatste jaar. Indien we aannemen dat dit cijfer een goede schatting is voor dit aandeel in de Franse Gemeenschap, dan betekent dit dat 77,4% (= 44,6%/0,576) van

de laatstejaarsstudenten zonder de hervorming zouden zijn afgestudeerd en dat de hervorming van 2015 die met 2,8ppt (= 2,2ppt/0,774) verhoogd heeft.

Tabel 2: Effecten van de afschaffing van het recht op een inschakelingsuitkering voor 25-plussers op de voltooiing van en het vroegtijdig stopzetten van hoger onderwijs.

	Voltooiing studies	Vroegtijdige stopzetting
<i>Paneel A: Alle studenten in Vlaamse en Franse Gemeenschap</i>		
Gemiddeld effect	2,2ppt*** (0,4ppt)	-1,1ppt*** (0,3ppt)
Niveau hypothetische uitkomst zonder hervorming	44,6%	13,1%
<i>Paneel B: Vlaamse Gemeenschap</i>		
Gemiddeld effect	2,8ppt*** (0,6ppt)	-1,5ppt*** (0,4ppt)
Niveau hypothetische uitkomst zonder hervorming	44,4%	14,5%
<i>Paneel C: Franse Gemeenschap</i>		
Gemiddeld effect	1,5ppt** (0,7ppt)	-0,5ppt (0,4ppt)
Niveau hypothetische uitkomst zonder hervorming	44,8%	11,3%
Totaal aantal studenten in de populatie	252.009	252.009

Legende: De testgroep = 24-jarige studenten; controlegroep = 22-jarige studenten. De leeftijd is gemeten op 31 december van het overeenstemmende academiejaar; ppt = procentpunten; standaardfouten tussen haakjes; ** duidt aan dat het effect verschilt van nul met een significantieniveau van 5%; *** duidt aan dat het effect verschilt van nul met een significantieniveau van 1%.

De rechtse kolom van paneel A in tabel 2 rapporteert dat de afschaffing van het recht op de inschakelingsuitkering het vroegtijdig stopzetten van het hoger onderwijs gemiddeld met 1,1ppt heeft verlaagd, van 13,1% tot 12,0%. In tabel 2 rapporteren we ook de afzonderlijke effecten op deze uitkomsten voor de twee Gemeenschappen. De effecten zijn in absolute waarde groter in Vlaanderen dan in de Franstalige Gemeenschap, maar deze verschillen zijn niet statistisch significant (Cockx et al., 2022).

Voor zesdejaarsstudenten in het beroeps- en technisch secundair onderwijs zijn er geen significante effecten op onderwijsuitkomsten.

Voor zesdejaarsstudenten in het beroeps- en technisch secundair onderwijs vonden we zeer kleine effecten en geen van deze effecten waren significant verschillend van nul (op basis van een 5% significantieniveau).

De vaststelling dat het vooruitzicht van de afschaffing van de inschakelingsuitkering enkel voor hogeschoolden effect heeft op onderwijsuitkomsten is in overeenstemming met wat we konden verwachten op basis van de bestaande literatuur in de gedragseconomie. Het feit dat Hernaes et al. (2017) voor kortgeschoolden wel grote effecten vonden op onderwijsuitkomsten van het opleggen van een activiteitsvoorwaarde in de bijstandsuitkering kan ermee te maken hebben dat voor kortgeschoolden niet-financiële prikkels beter werken dan financiële.

4. BESLUIT EN BELEIDSIMPLICATIES

Eind 2014 besliste de federale overheid dat vanaf 2015 jongeren ouder dan 25 jaar geen recht meer hebben op een inschakelingsuitkering wanneer ze één jaar na afstuderen werkloos zijn. Tegelijkertijd legde de overheid op dat dit recht vanaf september 2015 aan jongeren onder de 21 jaar en zonder diploma van het zesde jaar middelbaar ontzegd zou worden. Dit zou jongeren ertoe aanzetten om harder te zoeken naar een baan, om die sneller te aanvaarden, en om kortgeschoolden te prikkelen om een diploma te verwerven en om het onderwijs niet vroegtijdig te verlaten.

De resultaten zijn ontvullend. Voor kortgeschoolde jongeren zonder diploma middelbaar onderwijs mist de hervorming haar doel volledig.

In dit Gentse Economisch Inzicht vatten we het onderzoek samen dat naging in welke mate deze doelstellingen van de overheid bereikt werden (Cockx et al., 2019, 2020, 2022). De resultaten zijn ontvankelijk. Voor kortgeschoolde jongeren zonder diploma middelbaar onderwijs mist de hervorming haar doel volledig. De afschaffing van het recht op uitkering heeft voor de doelgroep geen enkel statistisch significant effect op de tewerkstellingskans, op diplomaverwering of op vroegtijdig schoolverlaten.

Ook voor hoogeschoolde jongeren miste de hervorming het vooropgestelde doel.

Ook voor hoogeschoolde jongeren miste de hervorming het vooropgestelde doel. Tussen de derde en zesde maand na inschrijving als werkzoekende verhoogde de overgang naar interimjobs van zeer korte duur, maar er werd geen enkele evidentie gevonden dat de hervorming de overgang naar duurzame tewerkstelling bevorderde. Het onderzoek bracht wel een onbedoeld voordeel van de hervorming voor hoogeschoolden die hun uitkering dreigden te verliezen aan het licht. Het vooruitzicht om het recht op een werkloosheidsuitkering te verliezen zette deze jongeren ertoe aan om eerder hun studies te voltooien en om deze niet vroegtijdig stop te zetten. De vraag is of dit de beste manier is om de studieprestaties in het hoger onderwijs te verbeteren. Deze positieve effecten zijn er immers alleen voor de kleine groep die het recht op de inschakelingsuitkering dreigen te verliezen, namelijk 24-jarigen die nog niet afgestudeerd zijn. Is dit de kost van de stopzetting van het recht op de inschakelingsuitkering voor *alle* jongeren die 25 jaar worden waard? De stopzetting van dit recht heeft sommige jongeren in armoede gedreven en anderen een zelfstandig leven zonder financiële ondersteuning van hun ouders onmogelijk gemaakt. Zelfs al kunnen we de mate waarin dit gebeurt niet kwantificeren en is deze afweging een normatieve en politieke keuze, niettemin dient er bij deze afweging ook de vraag gesteld te worden of er geen andere instrumenten zijn die tot dezelfde verbetering van onderwijsprestaties leiden zonder dat deze ten koste gaan van de levensomstandigheden van een groep jongeren.

Een betere integratie van de inzichten uit de psychologie in de economie is een noodzakelijke voorwaarde om beleidsmakers te kunnen adviseren welke maatregelen voor deze jongeren wel werken.

Ons onderzoek brengt ook aan het licht dat financiële prikkels om mensen aan te zetten om naar werk te zoeken niet altijd en voor iedereen effectief zijn. Economisch onderzoek toont aan dat mensen harder naar werk gaan zoeken als hun uitkering verlaagt of de duur van het recht op uitkering beperkt wordt. Maar dat werkt niet voor iedereen. Sommige mensen vinden geen werk ondanks inspanningen omdat ze niet de juiste vaardigheden hebben om te zoeken, of om het werk uit te voeren die het bedrijfsleven nodig heeft. Hoe langer je werkloos bent, hoe groter de kans dat je tot deze groep behoort. De groep waarvoor deze financiële prikkels werken, heeft immers tegen dan de werkloosheid al verlaten. Een les die we uit dit onderzoek trekken, is dat één jaar na afstuderen financiële prikkels voor jongeren die een baan zoeken niet meer werken. Andere instrumenten, zoals opleiding en begeleiding, zouden dit potentieel wel kunnen hebben, wat vraagt om meer onderzoek. Hiervoor is er een betere integratie van de inzichten uit de psychologie in de economie nodig. De recente expansie van het economisch onderzoek in het domein van de gedragseconomie is een beloftevolle ontwikkeling. Hopelijk laat die ons toe om beter te begrijpen wat er misloopt. Dit is ook een noodzakelijke voorwaarde om beleidsmakers te kunnen adviseren welke maatregelen voor deze jongeren wel werken.

BIBLIOGRAFIE

- Arcidiacono, P., Hotz, J. and Kang, S. (2012), *Modeling college major choices using elicited measures of expectations and counterfactuals*, Journal of Econometrics 166, 3-16.
- Bargain, O. and Doorley, K. (2011), *Caught in the trap? Welfare's disincentive and the labor supply of single men*, Journal of Public Economics, 9-10, 1096-1110.
- Becker, G. S., and Mulligan, C. B. (1997), *The Endogenous Determination of Time Preferences*, Quarterly Journal of Economics 112(3), 729-758.
- Beffy, M., Fougère, D. and Maurel, A. (2012), *Choosing the field of study in postsecondary education: Do expected earnings matter?*The Review of Economics and Statistics 94(1), 334-347.
- Blundell, R., Costa Dias, M., Meghir, C. and Shaw, J. (2016), *Female Labor Supply, Human Capital, and Welfare Reform*, Econometrica 84(5), 1705-1573.
- Bolhaar, J., Ketel, N. and van der Klaauw, B. (2019), *Job search periods for welfare applicants: Evidence from a randomized experiment*, American Economic Journal: Applied Economics, 11(1), 92-125.
- Cassar, L. and Meir, S. (2018), *Nonmonetary Incentives and the Implications of Work as a Source of Meaning*, Journal of Economic Perspectives 32(3), 215-238.
- Cockx Bart, Koen Declercq, Muriel Dejemeppe (2022), *Losing Prospective Entitlement to Unemployment Benefits. Impact on Educational Attainment*, forthcoming working paper of the National Bank of Belgium.
- Cockx Bart, Koen Declercq, Muriel Dejemeppe, Leda Inga and Bruno Van der Linden (2019), *Scrapping the entitlement to unemployment benefits for young labor market entrants: An effective way to get them to work ?*, working paper no. 379 of the National bank of Belgium.
- Cockx Bart, Koen Declercq, Muriel Dejemeppe, Leda Inga and Bruno Van der Linden (2020), *Switching from an inclining to a zero-level unemployment benefit profile : good for work incentives?*, Labour Economics, 64, 101816.
- Cockx Bart and Eva Van Belle (2016), *Jongeren sneller aan het werk krijgen? Een evaluatie van twee maatregelen*, 2016, Over.Werk, nr. 2, 29-34.
- Fryer, R. (2011), *Financial Incentives and Student Achievement: Evidence from Randomized Trials*, Quarterly Journal of Economics 126(4), 1755-1798.
- Gneezy, U., Meir, S., Rey-Biel, P. (2011), *When and Why Incentives (Don't) Work to Modify Behavior*, Journal of Economic Perspectives 25(4), 191-210.
- Golsteyn, B. H. H., Grönqvist, H., and Lindahl, L. (2014), *Adolescent Time Preferences Predict Lifetime Outcomes*, The Economic Journal 214(580), 739-761.
- Hernaes, O., Markussen, S. and Roed, K. (2017), *Can welfare conditionality combat high school dropout?* Labour Economics 48, 144-156.
- Keane, M. and Wolpin, K. (2000), *Eliminating Race Differences in School Attainment and Labor Market Success*, Journal of Labor Economics 18(4), 614-652.
- Koch, A., Nafziger, J. and Skyt Nielsen, H. (2015), *Behavioral Economics of Education*, Journal of Economic Behavior & Organization 115, 3-17.

- Kolsrud, J., Landais, C., Nilsson, P. and Spinnewijn, J. (2018), *The optimal timing of unemployment benefits: Theory and evidence from Sweden*, American Economic Review, 108 (4), 985-1033.
- Lavecchia A. M., Liu, H. and Oreopoulos, P. (2014), *Behavioral Economics of Education: Progress and Possibilities*, NBER Working Papers 20609, National Bureau of Economic Research.
- Levitt, S. D., List J. A., Neckermann, S. and Sadoff, S. (2016), *The Behavioralist Goes to School: Leveraging Behavioral Economics to Improve Educational Performance*, American Economic Journal: Economic Policy 8(4), 183-219.
- Mortensen, D. (1977), *Unemployment insurance and job search decisions*, Industrial and Labor Relations Review, 30(4), 505-517
- RVA (2019), *De beperking van het recht op inschakelingsuitkeringen: aard van de uitstroom in 2017*, Brussel: RVA.
- Spinnewijn, Johannes (2018), "Waarom werkloosheidsuitkeringen beter stijgen naarmate men langer werkloos is", *Leuvense Economische Standpunten* 2018/169, Leuven: Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.
- Schmieder, J. and von Wachter, T. (2016), *The effects of unemployment insurance: New evidence and interpretation*, Annual Review of Economics 8, 547-581.
- Sutter, M., Kocher, M. G., Rützler, D. and Trautmann, S. (2013), *Impatience and Uncertainty: Experimental Decisions Predict Adolescents' Field Behavior*, American Economic Review 103(1), 510-531.
- Tatsiramos, K. and Van Ours, J. (2014), *Labor market effects of unemployment insurance design*, Journal of Economic Surveys, 28 (2), 284-311.
- Von Buxhoeveden, M. (2019), *Unemployment insurance and youth labor market entry*, IFAU working paper 2019:12.
- Van Den Berg, G. (1990), *Nonstationarity in job search theory*, The Review of Economic Studies, 57(2), 255-27

Prof. dr. **Bart Cockx** is gewoon hoogleraar in de arbeidseconomie en microeconometrie aan de Vakgroep Economie van de UGent. Zijn onderzoek focust op de evaluatie van arbeidsmarktbeleid. Meer informatie omtrent zijn onderzoek vindt u op [zijn homepage](#).
Contacteren kan via Bart.Cockx@UGent.be

Prof. dr. **Koen Declercq** is professor economie verbonden met het Center for Research in Economics (CEREC) aan de universiteit UCLouvain – Saint-Louis te Brussel. Zijn onderzoek focust op onderwijs- en arbeidsmarktbeleid. Meer informatie omtrent zijn onderzoek vindt u op [zijn homepage](#).
Contacteren kan via Koen.Declercq@usaintlouis.be

Prof. dr. **Muriel Dejemepe** is gewoon hoogleraar economie verbonden met het onderzoekscentrum LIDAM/IRES aan de universiteit UCLouvain. Zij is gespecialiseerd in micro-econometrie, arbeidseconomie en de evaluatie van arbeidsmarktbeleid, en co-redacteur van *Regards économiques*. Meer info omtrent haar onderzoek vindt u op haar [homepage](#).
Contacteren kan via muriel.dejemepe@uclouvain.be

Prof. dr. **Bruno Van der Linden** was onderzoeksdirecteur aan het Fonds de la Recherche Scientifique - FNRS en is deeltijds gewoon hoogleraar aan de UCLouvain. Arbeidseconomie is zijn onderzoeksdomein. Meer informatie omtrent zijn onderzoek vindt u op [zijn homepage](#).
Contacteren kan via bruno.vanderlinden@uclouvain.be

Wij bedanken de Nationale Bank van België voor de financiering van dit onderzoek en voor hun feedback. Een ingekorte versie van deze tekst zal verschijnen in *Over.Werk*.

Gentse Economische Inzichten vormen een forum voor de communicatie van toegankelijk gecommuniceerde onderzoeksbevindingen en beleidsaanbevelingen door professoren van de Vakgroep Economie van de Universiteit Gent. De Gentse Economische Inzichten vertolken alleen de visie van de auteur(s). Zij kunnen niet doorgaan als de visie van de hele vakgroep of universiteit.

Voor verdere onderzoeksresultaten en inzichten vanuit de Vakgroep Economie verwijzen we naar <https://www.ugent.be/eb/economics/en>.